

Бранко Прља

Како
да
држиш
чадору
без рака
избор раскази

Издавачка куќа Готен | www.gotenpublishing.com

КАПКА дизајн | www.kapka.com.mk

Бранко Прља

**КАКО ДА ДРЖИШ
ЧАДОР БЕЗ РАКА**

избор раскази

Готен
Скопје, 2016

МОДЕРЕН СВЕТ

Чувај на суво	11
Отвори тука	12
Имиграција	13
Природа вс. град	14
Не реди едно врз друго	15
Не превртувај	16
Бреме на модерното време	17
Продавници	18
Време	19
Гаџет Манијак	20
Запаливо	21
Забрането кучиња	22
Кој на друг дупка копа... ..	23
... дупка станува	24
Центар на гравитација	25
Билетарница	26
Пошта	27
Не закачувај	28

БАЛКАНСКА РАПСОДИЈА

Просторија за деца	33
Скали нагоре	34
Каменизам	35
Испорака на рака	36
Апарат за гаснење пожар	37
Сезнајко	38
„Не застанувај тука“	39

Лифт	40
Контрадикторен лик.....	41
Стисни тука	42
Паркинг	43
Калап стави, македонско семејство извади.....	44
Железнички сообраќај.....	45
Стрелка кон десно	46
Сакам да сум Швајцарија	47
Царина.....	48
Изнајмување возила.....	49
Стар другар.....	50
Отровни материјали	51

ЛУЃЕ НЕОБИЧНИ

Човек со неодлучна боја	55
Еден ден	56
Подвижни скали	57
Една слика во неприлика	58
Кој чиј нос носи	59
Хелипорт	60
Јади, пиј, убаво спиј.....	61
Херметички затворено	62
Па?!	63
Горостасниот Горан	64
Оваа страна нагоре	65
Три.ги.там.пи.го	66
Најдо белјата го снајде.....	67
Кршливо.....	68

Антиприказна	69
За молчењето	70
Салон за разубавување	71
Коцка или топка, прашањето тропка.....	72
Деца.....	73
Родители	74

ПАРАЛЕЛНО ПРЕСЕКУВАЊЕ

Струјно оро	79
Како еден човек се прокоцка	80
Хотелски информации	81
суботва.....	82
Петелчето што пелтечело.....	83
Излечениот петел и едно куче	84
Содржи состојки од животинско потекло.....	85
Реалноста е сон е реалност е сон.. ..	86
Пацифистичка пушка	87
Пацифистичка пушка, втор дел.....	88
Заминувања	89
Точка што талка	90
Мав?	91
Еколошко	92
Африка рика, дамата од среќа цивка.....	93
Безбојно обојување	94
Еден свет.....	95
Разгалени божества	96

ВРЕМЕ ЗА ПИШУВАЊЕ

Есен	Едначење по звучност	100
	Танцот на ветрот	100
Зима	Поема во зима	101
	Маката на глумчето	101
Пролет	Васил над книга, а сонце го вика	102
	Случка со еден пар во парк	102
Лето	Случка во ноќта	103
	Гад од град	103
Копнен транспорт		104
Моето јас, јасно		105
Воден транспорт		106
1636-2012		107
Може да се рециклира		108
Приказнава можеше да биде напишана		109
Ракувај со внимание		110
Антипод		111
Неприказна		112
Телефон		113
Место за фрлање ѓубре		114
24 секунди		115
Повеќе информации		116
Кап! И пак		117
Белешка за авторот и делото		119

МОДЕРЕН СВЕТ

Чувај на суво

- Што е чадор без рака да го држи? - се запраша господин Херц додека го слушаше звукот на капките дожд врз стаклените квадрати од бетонските коцки кои пулсираа со живот. Геометријата на поезијата во која звуците се собираа, се множеа и резонираа со растењето на коцките насекаде околу него длабоко го допре.

- Како е возможно да сме толку многу, а толку осамени?
- помисли г-дин Херц, а не сфати дека чадорот е тој самиот.

Отвори тука

- Никој го нема клучот од умот на другите луѓе, но сепак некои знаат како да го отклучат, - прочита г-ѓа Брава, додека сонуваше за една реалност во која луѓето се насмевнуваат едни на други, туку-така, без причина и повод, наместо едвај да чекаат прилика за навредување. Реалност во која луѓето не седат осамени пред електронските кутии кои го исполнуваат нивниот свет со сомнителни содржини.

- Кој решава за нас, кој ни наметнува да го сакаме тоа што можеби не би го сакале да имавме избор? - помисли таа додека ја затвораше книгата, една од последните на светов кој забрзано се дигитализира и тривијализира, диги-три-два-еден...

Светлата се гасат, а градот продолжува да пулсира длабоко во ноќта.

Имиграција

Господин Иден на едно од неговите патувања го сретна господин Титет, кој и покрај неговото чудно име воопшто немаше проблем со себеси. Г-дин Иден, пак, везден несигурен беше и кој е се думаше, од каде доаѓа и каде оди се прашуваше.

И најмала грешка кога правеше веднаш се обвинуваше, во себе се повлекуваше и така дел од себе губеше. Прво јазикот го изгуби и нем остана, устата му се затвори, а очите со кожа му се покрија. Носот иронијата му го остави за да може да дише, судбината горка да ја преживее.

Но, откако безличен стана, дека секаде може да се вклопи дозна. Никому не му пречеше, речиси среќен беше и да имаше уста би се насмевнал, да имаше раце би го гушнал светот цел, а вака стана дух бел. И замисли, конечно низ сидови и граници можеше без проблем да минува!

Природа вс. град

- Како можам да се исправам и под ова небо да се гордеам, кога ништо сум, честичка прав во животот фрлена - насекаде само страв!? Секое движење е бесцелно, секое мирување е бесмислено, бурите ме носат таму каде сакаат. - Размислувал така мудрецот Дипреш, а до него седел старецот Оптим кој мислите му ги прочитал. - Ако денот е светол, а ти темен, зарем не си онаков каков што сакаш, да, а не како светот заповеда, а? - Дипреш одговорил - Мудро говориш, но потешко е да оствариш... - но Оптим инсистирал - А сепак, нели ти правиш!?

И така разговарале долго без зборови мудреците под дрво, а околу нив - сè вирее, сее, жнее и не се кае, не погледнува назад, туку тера напред, и ете - една пчела пролета, на цвет слета, цветот радосно полен ѝ донесе и пчелата далеку од мислителите го разнесе, во краиштата сиви и задушливи, каде пчелите од стуткан весник умираат, а цвеќињата во вазна венеат. И таму никој не размислува за природата или вселената, а ако за брмчењето се зборува, тоа не е на пчела, туку за најнов автомобил кој се мери според моќ, изглед и престиж... *бррррр* - од мене иш!

Не реди едно врз друго

Во еден свет сите луѓе си живеат во свои кутии. Секој се раѓаше сам и живееше сам, создавајќи и радувајќи се, тагувајќи и боледувајќи изолиран и недопрен од друга човечка рака или туѓа мисла. Но, најчудно беше дека тоа никому не му пречеше. Напротив, тие уживаа во она што го сметаа за слобода и неограничени можности.

И само кога понекогаш во главите им одсвонуваше прашањето „Што значи да си човек?“ тие се чувствуваа делумно несреќни, но тоа траеше еден миг. Ретки беа тие кои остануваа долго време парализирани од помислата дека да се биде човек значи да се биде со луѓе.

И тогаш се слушаше кинење на картонот...

Не превртувај

На господин Душан му здодеа секојдневната рутина, читањето на утринскиот весник, појадокот со чај и печено лепче, одењето на работа, седењето пред компјутерскиот екран... Господе, дури и од самото набројување на секојдневните обврски го фати несовладлива потреба од спиење и сон, сон за тоа како остава сè и се упатува на возбудливо патување во егзотични места без граници и без дневен распоред, места каде што кафето не се пие за да се започне мачниот ден, туку за да се продолжи возбудливиот муабет, место каде што долгите вечери пред екраните се заменети со чиниш вечниот залез на Сонцето... но, како што бива, на нашиот Душан брзо му здодеа рајот и се врати во сопствениот пекол, зашто секојдневието е дрога од која човек тешко се откажува!

Бреме на модерното време

Од муабет ми се згадува, од човечкиот глас ми се слушава, на гласните жици трепетот, на јазикот препелкот, усни кои се оближуваат, нос кој вдишува и кива, тирада од течности и ткива, сè нешто плива и со гласот избива во етер, или кон мене - бетер!

Рака ич не ми подавај, знам сакаш и јас да кашлам и да се тресам како ти, но нема - знај!

Не јавувај ми се ни на телефон, немам време за лаф-муабет или за бон-тон, имам работа, пиши ми на чет онака, или најдобро остави ме на раат - ете така!

Ако се сретнеме на улица, ќе те одминам знај, затоа - работа си бркај! Не викај ме ни на гости, кафе не пијам зошто талог не сакам да плукам, макар да е и од Краш, ниту твојата плунка врз своето лице да ја имам - баш!

Се гледаме на Фејсбук, таму нема мирис на лук, глас не вика, рака не допира, само текст и слика, погледни, па прозорец затвори и во својот свет задоволен заспи. Сонувај себе, а луѓе околу тебе, а ти - пак ли бе!?

Продавници

- Нова Година замина, каде сега народе, на што ќе трошиш пари, во што ќе веруваш и што со возбуда ќе очекуваш?... не очајувај, тука е Бадник, изговор за малку пироманија, фолк-музика и ракија, па Божиќ - нова гозба, сетилна дразба и Старата Нова Година, звучникот вика, желудникот рика. Ете го Валентин, нова прилика за џебна неприлика, кој пропушти 8-ми март го чека или Први април и присилна шега, а во мај скара, па аптека. Таман мислиш одмор иде, а тоа летна еуфорија да ти биде, каде ќе се потемнува, целата заштеда во море се бранува! И потоа главоболка - сметки, кредити, школо, но само до зимското лудило. И така секоја година, а во меѓувреме празници лични, свадби, крштевки, родендени, имендени... ни име не им знам!!!

Така рече г-дин Празнов и реши да не празнува веќе. Оттогаш го знаат како Непразнов. И животот му е навистина полн.

Време

„Телевизор од 64 инчи, 150 канали, за возрасни и мали, екрани на компјутери, таблети и мобилни, и детски лица пред нив собрани. Еј, реалноста е таква, ако не си приклучен - не си упатен, информацијата беше моќ, а сега е забава, податокот владее и над твојата свест демне, но значење нема и духот ти го зема!“ г-дин Бесвест викаше на продавачот, со високо крената рака, но овој подготвено му одговори, вака:

„Ако ти е до проповеди оди во црква, тука не ни треба пророк со збор или лик, Господ е во сите нешта, безличен, но анимистички преоблечен, никаде, но секаде, предмет-господ за секого со картичка и код... го чувствувааш, нели, ти ги обзема рацете цели... опушти се и ајде - предај се!“

Од Историјата на една зависност

Гаџет Манијак

- Јак сум јас, Гаџет Манијак! Сакам апарати, мали и големи, само да се светкави, плачам како дете да ги добијам, а потоа од среќа врескам, си играм и се фалам, па после пет минути ги заборавам и друга играчка барам. Креаторот на играчките, потаткото на Гаџет, седејќи на својот престол ова го слушнал и си помислил - Така, мое бебе, и така немам време за тебе, играј си со играчките, додека јас бизнис терам, за душата твоја време немам. Ма Шина е моето вистинско дете, како расте таа знам, ја хранам и учам како подобра да стане, повеќ е да ја сакаат и да ја почитуваат, од неа да зависат, за без неа да не можат. - Креаторот ѓаволски се насмевнал и во миг на себелубие викнал - Да, поданици мои, јас сум царот-темнина, вие борете се за раката на мојата Ма Шина, нејзините нозе ќе ги целивате, пред нив до последен ќе умираат, додека таа ни солза нема да полее, зошто срце зема, а таа го нема. Можеби следниот модел и со срце ќе биде, само ти плати, па и тоа во нејзините гради ќе се клати!

Небото загрме и дожд заврна. Креаторот излета на улица, а таму - виулица. Рацете тој ги рашири и кон капките ги отвори, кога глеј - најнови дождовни модели!

Запаливо

- Во рајот портите се лизгачки, а ангелите насмеани, чиниш не постојат ако тебе не ти служат. На дофат на раката имаш сè што сакаш, сè што на твоето рајско тело му треба и што твојот доблестен дух сака. Зад тебе свира пријатно *музиче*, а пред тебе полно *количе* - со работи од бесконечноста побитни. Во рајот животот продолжува, но без редици и пари, без нервози и психолози, таму сè е на дофат на раката без бар-кодови и од секој производ има бескрајно видови. Да, дизајнерите на рајот се грижат за вашето задоволство, зашто ако не сте среќни, ако ве јаде јанса бесна, или некоја мисла тешка, може рајската градина да ви стане тесна, па да заминете. Кој замине - враќање нема! Тоа е вечна маркетиншка дилема. Народот рајски мора да биде среќен и да живее без да знае дека надвор од рајот постои само пекол, - Врвниот Готвач рекол.

Забрането кучиња

Кучето седна да руча со пријателите и кога сакаше да се послужи со нож и виљушка сфати дека неговите раце не се обликувани за таква дејност. Всушност тоа и не беа раце, туку обични кучешки шепа.

Се извини и замина во бањата. Се погледна во огледалото. Гнасна кучешка муцка, јазик што виснал од неа и стрчнати уши. Се обиде да направи гримаса на одвратност, но не можеше. Се обиде да се насмее, но успеа само да мрдне со опашот. Неговата неспособност за изразување емоции го депримираше. Ја крена ногата и се обиде да ја погоди шолјата. Не успеа. Плочките беа испрскани и тој несмасно се обиде да ги избрише со тоалет хартија која ја држеше со муцката. Излезе од бањата, рече дека ненадејно му излегле обврски и засрамено си замина.

Кој на друг дупка копа...

Си била една бројка поразлична од другите. Сите напред-назад одеа и имале форма интересна, само таа во место стоела и била сосема обична.

- Ти си празна како дупка, немаш дури ни кука за да се фатиш, туку само се клатиш! - ѝ кажала деветката, а осмицата додала: - Немаш ни половина, твоето тело е како маана! - па се насмеала, на што седмицата довикнала: - Ни остар агол има нејзината глава, не само без става, туку и без став е таа. - а петката од смеа пукнала: - Ни кривина што некаде завршува, туку само кружи, без почеток ил' причина! - Шестката молчела, зашто деветката веќе сè кажала, четворката се сложила со седмицата, а и тројката премолчела, осмицата да не ја прогласи за своја половина. Двојката цврсто на земја стоела и си мислела: - И кривина и агол имам, што ќе се расправам!? - но затоа единицата за сите кажала: - Јас сум прва, зашто од мене сè почнува, а таа одвај стои, па може и да не постои!

... дупка станува

И така сите бројки се множеле, делеле, одземале, собирале, па се смееле, а неа никој не ја гушка, секој од себе само ја бутка.

– Буткај, буткај! – кажала таа, ги погледнала и наеднаш: рипна, скокна и сите под нога ги стави, па друштво право си доби. - Ете ви на!

Центар на гравитација

Во првиот миг кога ќе помислиш дека парите го движат светот, од твојата душа се откинува едно ситно, но блескаво парче кое лебди несигурно околу твоето битие, како да се прашува дали е време да замине и дали сè уште има надеж за тебе. Потоа те погледнува за последен пат и пред да замине пушта една солза која капнува врз тебе.

Ја креваш главата и помислуваш дека вrne, но потоа здогледуваш нова ѕвезда на небото, ѕвезда која не си ја видел дотогаш. Сепак, немаш време да се загледуваш во небото, продолжуваш да се вртиш како во транс додека целиот свет околу тебе, сите бои и нијанси, сите мириси и вкусови, сите звуци и допири не се претворат во златно-жолто.

Билетарница

- Дали си наш? - ме праша еден апаш кој сакаше да ме обележи со печат и тапија, да ме стави во калап со железна капија.

- Не сум ничиј, па дури ни свој! - му одговорив, а тој се збунува, па му текна и од мака пукна. А како така, науката одговара, вака: „Тие кои се идентификуваат со група, кога се соочени со поинакво размислување експлодираат - од глава глупа!“

Ете тоа се случи со овој лик, само едно бум-трас и го снеса, баш сосема!

- Не признавам наука, туку само што животот ми дава како поука. Оној кој туѓата става на рамена си ја става понекогаш од тежина пука, - заклучив и лесно зачекорив, кога слушам толпа се доближува и ме заобиколува. А што стана понатаму, реши ти таму, читателу мил... ако можеш спаси ме, над предрасудите вивни ме - барем во мечтите!

Пошта

- Со недели писмо чекаш, возбудата ја разгоруваш, каде е, се прашуваш, се разочаруваш и на секое свонче возобновената верба со радост ја пречекуваш... - воздивна г-дин Нос Талгија и продолжи, - а денес еден клик, во мноштвото знаци изгубен лик, во заборав наскоро потони, ах колку сеќавања тони! - Потоа занеме и во екран се загледа. А таму празнина го чека и немо трепка до доцна во ноќта.

Едно утро г-дин Совре Мен се разбуди сосем орен и за новиот ден подготвен. Рипна од сон директно во работен бон-тон, нема застој - за никој, денот врви, јаде, се тркала човечката судбина како запчаник кој паѓа и според законот на Марфи во најзафрлениот ќош од душата се стркала и таму писмо кое се изгубило по пат пронаоѓа.

Понекогаш треба да се изгубиш, за да се пронајдеш.

Не закачувај

- Некои луѓе само знаат да ти се закачат, како смислата на животот да им е туѓите маки и проблеми на својот грб да ги носат, - помисли г-ѓа Проз гледајќи како на улицата пред нејзиниот прозорец поминува една двојка со куче врзано на колан. Кучето ја влечеше раката на момчето, девојката гласно се смееше додека се обидуваше да држи чекор со двете битија кои ги сакаше најмногу на светот, а Сонцето светеше високо над нив и ги грееше срцата на илјадници луѓе како нив, обични и смртни честички во космичкиот танц кои забораваат да бидат благодарни за подарокот од Сонцето.

Но, тоа не размислува за благодарноста на своите поданици и ја продолжува својата игра на небото додека двојката со кучето заминува, а нашата г-ѓа Проз останува да набљудува, со сцените пред прозорецот кои за неа живот значат.

БАЛКАНСКА РАПСОДИЈА

Просторија за деца

„Ако се будиш со желба за истражување,
а те чека на фабричка лента ‘рмбање, плесни ти со рацете!

Ако гледаш само беда и секој ти се јадосува,
а костумосан тип прст во нос напикува, плесни ти со рацете!

Ако дечињата табли на училиште не бришат,
туку шофершајбни на крстопат чистат, плесни ти со рацете!

Ако граѓанинот пред зграда со папагалска боја пече стек, а
свеста човечка како да е од 19-ти век, плесни ти со рацете!

Ако по книжарниците има само шунд-литературанци,
а пред телевизорите сите генерации, плесни ти со рацете!...

Скали нагоре

Младост во 90-тите, ритам и бас, хипнотички женски глас, космичко сурфање по мозочните бранови, транс и квази-медитација, само-проекција во некое друго време, друго место без бreme, четири зида и лажна сигурност, а надвор - ветришта на злокобната судбина по капаците на прозорците удираат!

И се преправаш дека не се грижиш. На подобра иднина се надеваш и на сегашноста забораваш. Вечноста те теши, помислата на твоето постоење во историјата те крши, само долна амплитуда во космичкиот бран, за неуспех избран. Сакаш трага во енграмите на вселената да оставиш, но не успеваш. Вечноста е посурова од сегашноста.

Каменизам

Си било едно време на невидливи сидови. Во тој свет секоја вечер родителите на децата ова им го раскажувале:

- Си биле еден уметник, писател и научник. Уметникот сликал работи чудни кои никој не ги препознавал, а која е користа ако народот не се радувал? Уметникот една вечер одел накај дома, кога - оп! - камен по глава го мава. Мозочната бразда му се размрдала, па веднаш народни ликови нацртала, народот да се препознае и радува - тоа е слика права! На писателот, пак, без насока му шкртала раката, па дури врз подот се симнала и надвор се обелоденила, кога - бум! - во камениот сид удрил неговиот ум. Се стресол и веднаш песни за народот да се весели напишал. Си бил еден научник кој измислил машина за читање на мислите, кај и да ја насочел другиот веднаш зборувал без уста да отворел. - Опасна машина е тоа, - му кажале, но тој не слушал и така еден ден се разбудил на остров камен, сам и оставен. Викаат дека полудел, од туѓите мисли веќе кој е не знаел, па околу себе сидови си создал.

Затоа, дете, не мисли туку работи и на народот ќе служиш - *кужиш!*?

